

Gammel Estrups sommerudstilling 2006 tog udgangspunkt i godsejerfruen Rigmor Hansens liv fra 1911 til 1993. Her ses hun juledag 1967 på herregården Demstrup.

En herregårdsfrue på museum – livet og selskabeligheden på herregården Demstrup i 1900-årene

Af museumsinspektør Berit Guldmann Hornstrup

I 2006-2007 blev TV-serien Matador genudsendt på DR1 for femte gang siden premieren i 1978. De fleste fascineres fortsat af at kunne se et stykke samtids-historie, hvor der vises indtryk af 1920'ernes, 30'ernes og 40'ernes mad, mode, musik, kultur, erhverv og politik. Serien afbilder også tidens hierarki, fra tjenestepiger på hårdt arbejde i købstadskøkkenerne til de løsslupne fester hos baron von Rydtger på Brydesø Slot, og der gives et indblik i periodens sociale skel, hvordan man omgik og tiltalte hinanden. Matador er et nedslag i en svunden tid som ældre generationer endnu kan huske, og yngre generationer får et lærerigt indblik i de livsvilkår forældre eller bedsteforældre har haft.

Udstillingen „Herregårdskjoler fra forrige århundrede“ omfattede 18 smukke kjoler fra perioden omkring 1930 til midt i 1980'erne. Kjolerne var meget forskellige i materialer og design, og de blev præsenteret i fire rum på museets 2. sal midt i de eksisterende herregårdsinteriører. Foto: David Slater, Gammel Estrup.

Et nedslag i tid var også Gammel Estrups særudstilling „Herregårdskjoler fra forrige århundrede – historien om et kvindeliv fra 1911 til 1993“, som kunne ses på museet fra maj til oktober i 2006. I efteråret 2005 modtog Gammel Estrup 18 smukke kjoler, som havde tilhørt herregården Demstrups forrige frue, Rigmor Hansen. Med kjolerne i centrum fortalte Herregårdsmuseet i udstillingsform en herregårdsfrues livshistorie, og gav samtidig museets besøgende glimt af selskabeligheden på de danske herregårde i forrige århundrede.

Det var fra begyndelsen sigtet, at kjolerne og Rigmor Hansens livshistorie skulle udstilles midt i Herregårdsmuseets eksisterende interiører, for på den måde at kæde kjoler, livshistorie og herregårdsmiljø sammen til et hele. Rigmor Hansens datter, Kirsten Harbo, stillede sig i udstrakt grad til rådighed for interviews om sin mor, og for meget generøse udlån af en række personlige effekter, såsom fotos, tørklæder, sko og tasker som supplement til kjolerne. I det første udstillingsrum blev vist et udsnit af den borddækning, Rigmor Hansen kunne have haft til sit bryllup i 1931,

og i det sidste udstillingsrum blev vist en større borddækning, som illustrerede fejringen af datterens og svigersønnens sølvbryllup på Demstrup i 1984. Her var service, bestik, bordpynt, ja selv spisestuestolene lånt fra Demstrup.

Inden udstillingen kunne åbne forestod et større arbejde for museets dragtkyndige, museumsassistent Edel Kragh, med nænsom istandsættelse af kjolerne, som i mange år havde været opbevaret i klædeskabe og kister på Demstrup. Enkelte problemer stødte til, for eksempel var Rigmor Hansen i sine unge dage en størrelse petit, hvorfor museets giner måtte på en „slankekur“, førend kjolerne kunne udstilles. Kjolerne

I udstillingens sidste rum var dækket et stort festbord, som illustrerede fejringen af Kirsten og Arne Harbos sølvbryllup på Demstrup i 1984. Her stoppede mange museumsgæster op, og morede sig over den opstillede sølvbakke med cigaretter og cigarer til gæsterne. En skik, som i disse ikkeryger-tider ikke længere praktiseres. Foto: David Slater, Gammel Estrup.

var meget forskellige i design og stofvalg, hvilket blandt andet hang sammen med, at de var erhvervet over ca. 55 år, nemlig fra tiden omkring 1930 til midt i 1980'erne. Kjolerne blev gerne købt i forretninger som det eksklusive stormagasin A. Fønnesbech i København eller manufakturforretningen E. Bundgaard i Randers, og blandt Rigmor Hansens foretrukne mærker var Sims Modeller og Vera Mont.

Herregårdskjoler fra forrige århundrede – historien om et kvindeliv fra 1911 til 1993

Rigmor Korsager blev født i 1911 som nummer otte af 11 søskende. Forældrene ejede Lundhof, en stor gård ved Odder, og Rigmor voksede op i et pænt og forholdsvis velhavende hjem, hvor moderen havde unge piger i huset til hjælp med børnene. Moderen var en, for tiden, avanceret dame, som var aktivt medlem af Dansk Kvindesamfund i Odder og desuden ivrig fotograf. Faderen koncentrerede sig om gårdens drift og var mindre interesseret i børnenes opdragelse og uddannelse. De havde dog en fælles interesse, nemlig haven, og denne interesse arvede Rigmor.

Hun gik i skole i Odder, og læste til præliminær-eksamen på Odder Realskole. Skolen havde dog ikke eksaminationsret, så Rigmor tog sin afsluttende eksamen på Københavns Universitet. Efter eksamen kom Rigmor i huset, og siden var hun et år i lære som barneplejerske på et børnehjem i Horsens.

Jørgensens Hotel i Horsens var i 1920'erne samlingssted for områdets danseglade unge, og en hyppig gæst på hotellet var Per Hansen, som var forvalter

på en gård på egnen. Per traf kæresteparret Ivan og Ellen på Jørgensens Hotel. Ivan kom fra Sejs, hvor hans forældre havde en gård, og da de unge mænd begge havde motorcykel, kunne de sagtens tage til Sejs. Rigmor var Ellens lillesøster. Hun var ung og køn, og da hun gerne ville med ud at danse, kom hun med bag på Pers motorcykel til Jørgensens Hotel. Og så endte Rigmor og Per som par – selvom hun var hele 11 år yngre end han.

De blev gift 2. april 1931 i Odder kirke, og festen blev holdt i Rigmors hjem på Lundhof. Efter brylluppet flyttede parret ind på Østervang ved Asferg, en proprietærgård nordvest for Randers.

Livet på Østervang fra 1931 til 1947

På den sidste decemberdag i 1931 fødte Rigmor sønnen Peder. Han blev født med vand i hovedet, noget man ikke kunne operere for dengang. Som 7-årig kom han på Åndssvageanstalten ved Vodskov i Nordjylland, og senere flyttede han til en nyoprettet anstalt i Mariager. Peder var hjemme på besøg en gang om måneden, og ellers besøgte Rigmor ham jævnligt. Hvor Rigmor nærede stor omsorg for sin handicappede søn, havde Per svært ved at acceptere sønnens situation.

I 1935 blev datteren Kirsten født. På den tid var det ikke almindeligt at fædre tog sig meget af deres børn, men Per var en opmærksom far, som gerne legede med sin lille datter og tog hende med i marken. Kirsten var på en måde enebarn, og opvæksten blev præget noget af hensynet til broderen. Det lå også i opdragelsen og tiden, at det ikke blev tilladt Kirsten at te sig, som det

Rigmor Hansen var en meget smuk kvinde, og der er ingen tvivl om, at hun holdt af at klæde sig moderigtigt. Indkøb af kjoler og tilbehør blev gerne gjort i forretninger som det eksklusive stormagasin A. Fønnesbech i København eller manufakturforretningen E. Bundgaard i Randers. Foto: privateje.

passede hende. På Østervang og senere til dels også på Demstrup var der folk på kost, og der blev lagt stor vægt på, at der skulle være respekt for de ansatte og deres arbejde.

I 1947 overtog Per og Rigmor Hansen Demstrup. Per Hansen havde solgt gården Østervang, som familien havde beboet i en længere årrække, og flere andre gårde, og derved muliggjort købet af Demstrup. Inden afrejsen fra Østervang fik familien taget en række billeder af gården i 1946, og her ses Kirsten, Per og Rigmor Hansen på terrassen. Foto: privateje.

Rigmor og Per kom meget sammen med 4 andre venner. På et tidspunkt tog vennerne den beslutning, at de ville købe en herregård hver, og det kom til at holde stik. Per var en dygtig landmand, og han havde i årenes løb erhvervet flere gårde omkring Asferg. I 1947 blev Østervang og de øvrige gårde solgt

til fordel for købet af herregården Demstrup nordøst for Randers.

Herregården Demstrup

Demstrup var oprindeligt en adelig herregård, men fra midten af 1700-tallet har den udelukkende haft borgerlige ejere. I 1902 købte Anders Hougaard Demstrup, og han satte et væsentligt præg på herregårdens nuværende udseende. Han satte takkede gavle på den, isatte smårude vinduer, hævdede taget og byggede et tårn med spir ind midt i hovedfløjens facade. Anders Hougaard byggede også avlsbygningerne i begyndelsen af 1900-tallet. De blev lavet meget brede og høje, og det var fremsynet, for det har senere været let at ændre dem, så der nu er plads til moderne landbrugsmaskiner.

I 1924 købte arkitekten Meulengracht Demstrup, og han moderniserede fuldstændig indretningen af hovedbygningen. Han lavede nye rumadskillelser, indrettede toiletter, og mod haven kom der tre stuer en suite og en spisestue. Der blev også lavet en separat køkkenafdeling, og i den nuværende forvalterfløj blev der indrettet gæsteværelser. På første sal var der også gæsteværelser og en billardstue. I 1930'erne blev haven omkring Demstrup omlagt. Der var en stor stensætning bag hovedbygningen, og der var anlagt en større urte- og frugthave. Sådan var herregården, da Rigmor og Per købte Demstrup i 1947.

Demstrups indretning ved overtagelsen

Ved indflytningen på Demstrup var huset indvendigt malet chokoladebrunt, lyserødt og lysegrønt. En maler-

mester fra Randers stod for nymalingen af hele huset, og opgaven blev udført af noget så usædvanligt som en kvindelig naver fra Schweiz. Kvindelige malere var bestemt ikke almindelige på den tid.

Alt det nuværende indbo på Demstrup købte Rigmor og Per. Noget blev taget med fra Østervang, men Rigmor brugte også megen tid på at følge med i tidens blade og bøger, så hun nøje kunne udsøge sig de helt rigtige ting til herregården. En del møbler blev købt i København, mens andet blev fundet hos en god antikvitetshandler i Sønderjylland og hos møbelforretningen Chr. Rasmussen i Randers. Rigmor var kreativ og god til at se mulighederne i gamle møbler. I Demstrups spisestue står for eksempel et stort klædeskab, som hun fik en snedker fra Havndal til at sætte hylder ind i, og skabet blev derved lavet om til at kunne rumme porcelæn, glas mv.

Haven fra 1930'erne var svær at holde, og Rigmor besluttede at flytte urtehaven og beholde en lille have mod syd. Der blev sået en del mere græs i haven, og en smuk lindeallé blev bibeholdt. Rigmor var virkelig glad for sin pryd- og urtehave på Demstrup, og hun gjorde meget af havearbejdet selv.

Livet og selskabeligheden på Demstrup

I slutningen af 1940'erne kunne man godt leve af landbrug alene. Det var helt andre tider, hvor skatterne var lavere, og arbejdskraften billigere. Hvert år i december tog Rigmor og Per til Tolvmandsmøde i København. Her boede de på Hotel Terminus, gik gerne i teatret, på museer og udstillinger. Rigmor benyttede lejligheden

Denne elegante festkjole bar Rigmor Hansen ved barnebarnet Anne-Mettes dåb i oktober 1965. Mens overdelen er i kunststof, er nederdelen med de grønne blomster af helsilke, og kjolen er foret med silkeorganza. Foto: David Slater, Gammel Estrup.

Der blev i årenes løb holdt mange fester på Demstrup, da Rigmor og Per Hansen holdt af at samle familier og venner til gilde. Musik og dans hørte sig til, og svigersønnen, Arne Harbo, holdt sig ikke tilbage for at musicere til gæsternes store fornøjelse. Her ses han ved flyglet, mens andre trakterer henholdsvis klarinet og trompet. Foto: privateje.

til at gå i antikvitetshandlere, og gjorde der gode indkøb. Og der var råd til at holde mange fester, hvor den slanke og flotte Rigmor klædte sig i smukke kjoler indkøbt i København og Randers.

Rigmor var en god værtinde på herregården. Hun pyntede selv huset med blomster fra haven, menuer

blev nøje planlagt, og intet blev overladt til tilfældighederne. Alle sejl blev sat til, for at gæsterne skulle få en god fest. I bryllupsgave fik Rigmor og Per stillet „Blå blomst kantet“ fra Den Kgl. Porcelænsfabrik, og siden købte de stillet „Edelweis“, som er hvidt med guldkant. Når der var større fester på Demstrup, blev

der dækket op med „Edelweis“, og „Blå blomst kantet“ blev brugt til forretterne. I begyndelsen af deres ægteskab havde de et totårnet sølvbestik, og senere blev der råd til at købe et tretårnet.

Ved overtagelsen i 1947 var der folk på kost på Demstrups avlsgård, og en kokkepige og en stuepige boede i værelser bag køkkenet. Rigmor og Per foretrak ikke at have folk på kost, og da der var huse nok til gården dengang, blev der i stedet ansat gifte folk. Et stykke tid beholdt man en ung pige i huset, og man supplerede med konehjælp, når der var fester. To lokale koner, Stinne og Nora, gjorde rent på herregården i det daglige, og de var også de faste hjælpere på Demstrup til festerne. Så var de flot klædt i sorte kjoler med hvide kapper og forklæder. Festen efter datteren Kirstens bryllup i 1959 med ungdomskæresten Arne Harbo blev selvfølgelig holdt på Demstrup, og det kom mange andre familiebegivenheder, såsom barnedåb og sølvbryllup, også til. Det blev efterhånden en fast tradition, at der på Demstrup blev holdt fest 2. juledag med hele svigersønnens familie. Han havde tre søskende, og da de også blev gift og fik børn, blev det hen ad vejen nogle store sammenkomster, hvor der blev danset og leget sanglege med børnene. Det hørte til Stinne og Noras julefejring at deltage på Demstrup 2. juledag. Alle døre stod selvfølgelig åbne, så de kunne høre festen og glæden ude i køkkenet.

De senere år på Demstrup

Kirsten kom ad åre til at overtage Demstrup. Hun fik i 1968 skøde på herregården, hvorved man undgik, at

Staten skulle arve den handicappede Peders del. Da Kirsten var blevet færdig med gymnasiet i Randers, havde hun læst jura i Århus. I begyndelsen af sit ægteskab arbejdede hun som advokat, men det blev hurtigt besluttet, at det var Arne, som skulle gøre karriere som ørelæge. Efter at have fået deres tre børn, Hans Kristian, Anne-Mette og Niels Jakob, kom Kirsten til at hjælpe sin far med at føre regnskaber på Demstrup, og hun blev mere og mere involveret i driften af herregården. Skulle den fortsatte gode økonomi sikres, måtte Kirsten dog vide mere om landbrug, og midt i 1970'erne tog hun på Asmildkloster Landbrugsskole ved Viborg. I 1988 overtog Kirsten så endelig driften af Demstrup.

De sidste år af sit liv var Rigmor dårligt gående, og kræfterne begyndte at svigte. Hun døde i 1993 i en alder af 82 år. Per boede på Demstrup frem til år 2000, hvor han døde tre uger før sin 100 års fødselsdag.